Handreiking Gezonde Gemeente: seksuele gezondheid

Hoewel de meeste Nederlanders 'seksueel gezond' leven, zijn er zorgwekkende ontwikkelingen. Zo heeft een op de drie vrouwen ooit seksueel geweld meegemaakt, is het aantal ongeplande (tiener)zwangerschappen en (herhaalde) abortussen relatief hoog en stijgt het aantal mensen met een seksueel overdraagbare aandoening (soa). Dit heeft niet alleen gevolgen voor de slachtoffers, maar ook voor de samenleving. Seksuele gezondheid is één van de thema's in de Handreiking Gezonde Gemeente, die helpt bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van gemeentelijk gezondheidsbeleid. In deze samenvatting leest u welke mogelijkheden gemeenten hebben om samen met partnerorganisaties seksueel gezond gedrag op peil te houden, waar nodig te bevorderen en te investeren in jongeren die seksueel actief worden. De volledige handreiking vindt u op www.loketgezondleven.nl.

Aanknopingspunten voor gemeentelijk beleid

Gemeenten worden op verschillende manieren geconfronteerd met de gevolgen van problemen in de seksuele gezondheid van hun burgers. Voorbeelden zijn schooluitval, verminderde arbeidsparticipatie, uitgaven aan gezondheidszorg en kosten voor politie en veiligheid. Gemeenten hebben verschillende wettelijke taken die relevant zijn voor het bevorderen van seksuele gezondheid. Daarnaast kunnen gemeenten gebruikmaken van landelijke regelingen en ondersteuning op het gebied van de bevordering van seksuele gezondheid.

In de handreiking vindt u een toelichting op deze aanknopingspunten voor gemeentelijk beleid. Daarnaast geeft de handreiking een overzicht van informatiebronnen die het mogelijk maken om lokale of regionale problemen in kaart te brengen. Dat is voor elke gemeente zinvol. Uit onderzoek blijkt dat problemen in de seksuele gezondheid niet alleen in grote gemeenten spelen.

Seksuele (on)gezondheid

Seksuele gezondheid is een staat van lichamelijk, emotioneel, geestelijk en maatschappelijk welbevinden met betrekking tot seksualiteit. Seksuele gezondheid is dus meer dan de afwezigheid van ziekte of gebrek en gaat vooral om een positieve, prettige en gewenste beleving van seksualiteit. Seksueel gedrag is schadelijk als het gedrag niet veilig, niet vrijwillig, niet prettig of niet gewenst is. Dat geldt voor:

- ongewenste seks
- onveilige seks met risico op ongewenste zwangerschap, ongewild jong ouderschap en abortus
- onveilige seks met risico op hiv/aids of andere seksueel overdraagbare aandoeningen (soa)

Daarnaast is er ook niet-seksueel gedrag dat schadelijke effecten heeft op seksuele gezondheid, zoals genitale verminking bij jonge vrouwen en de toename van homo-intolerantie.

Integrale aanpak

Voor het bevorderen van seksuele gezondheid is een integrale aanpak essentieel. Dat betekent dat gemeenten beleid ontwikkelen dat inspeelt op meerdere factoren die de seksuele gezondheid bevorderen. Beleid is dan gericht op zowel individu als omgeving. Dit vereist niet alleen maatregelen vanuit gezondheidsbeleid, maar ook op andere gebieden, zoals onderwijs, handhaving of ruimtelijke ordening. Intersectorale samenwerking maakt het mogelijk de aanpak van seksuele gezondheidsproblemen te verbinden met andere relevante gezondheidsthema's en beleidsterreinen. Zo kan meer gezondheidswinst behaald worden. Daarnaast helpen verbindingen tussen preventie, zorg en hulpverlening om problemen in een vroeg stadium te signaleren en schade en kosten te voorkomen.

Deelproblemen combineren

Vaak treden in een gemeente meerdere deelproblemen op, zoals seksueel geweld, ongewenste zwangerschap en soa/hiv. Het is effectief deze deelproblemen in combinatie met elkaar aan te pakken. Het ene deelprobleem (seksueel geweld) kan bijvoorbeeld tot het andere leiden (soa/hiv, ongewenste zwangerschap) en binnen een doelgroep kunnen meerdere deelproblemen optreden.

Wat vindt u in de handreiking?

Het thema 'Seksuele gezondheid' in de Handreiking Gezonde Gemeente helpt bij het in kaart brengen van lokale gezondheidsproblemen en doelgroepen. Daarnaast leest u welke relevante samenwerkingspartners binnen en buiten het gemeentehuis een rol kunnen spelen en vindt u concrete voorbeelden van beleidsdoelen en een integrale aanpak. Ook de randvoorwaarden voor beleid en uitvoering en de evaluatie komen aan bod. Tips, praktijkvoorbeelden, interventieoverzichten en links naar relevante websites helpen u snel op weg. U vindt de volledige handreiking op **www.loketgezondleven.nl**.

Lokale mix van interventies

Bij de vertaling van alle doelstellingen naar een concreet uitvoeringsprogramma stelt de gemeente met partners een lokale mix van samenhangende interventies samen. Bruikbaar daarvoor zijn de 'pijlers' van een integrale aanpak in de handreiking. De pijlers helpen ook eventuele hiaten in het huidige aanbod in kaart te brengen.

- *Pijler 1: inrichting van de omgeving.* Voorbeeld: condoomautomaten in mannen- en vrouwen-wc 's, trein- en tankstations, openbare bibliotheken, horeca- en uitgaanscentra.
- *Pijler 2: regelgeving en handhaving.* Voorbeeld: wijkagenten signaleren seksueel grensoverschrijdend gedrag, stellen gedragsregels op en zien toe op de handhaving ervan.
- *Pijler 3: voorlichting en educatie.* Voorbeeld: de gemeente haakt in bij landelijke campagnes en actieweken, bijvoorbeeld door tijdens lokale evenementen aandacht te vragen voor seksuele gezondheid.
- *Pijler 4: signalering en advies.* Voorbeeld: bekendheid vergroten en gebruik bevorderen van speekuren in de regio voor jongeren (tot en met 24 jaar) bij seksuele problemen (Sense).
- *Pijler 5: ondersteuning.* Voorbeeld: anticonceptiecounseling voor risicogroepen.

In de handreiking vindt u een volledig interventieoverzicht.

Wilt u advies?

Wilt u meer informatie of advies op het gebied van gemeentelijk beleid voor seksuele gezondheid? Neem dan contact op met Rutgers WPF en Soa Aids Nederland.

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

Centrum Gezond Leven
www.rivm.nl | centrumgezondleven@rivm.nl | (030) 274 85 73

Rutgers WPF
www.rutgerswpf.nl| office@rutgerswpf.nl | (030) 231 34 31

Soa Aids Nederland
www.soaaids-professionals.nl | beleid@soaaids.nl | (020) 626 26 69

Seksuele gezondheid is een van de thema's in de Handreiking Gezonde Gemeente. Van elk thema en het deel 'Beleidscyclus' bestaat een samenvatting. U vindt de samenvattingen en de volledige handreiking op www.loketgezondleven.nl.

Heeft u tips of geslaagde praktijkvoorbeelden voor de handreiking? Mail uw suggesties naar centrumgezondleven@rivm.nl.

002219-A4(03.2011